

Beslut om utökning av naturreservatet Färnebo-Näs i Sala kommun

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken, att naturreservatet Färnebo-Näs, inrättat av Länsstyrelsen 2025-02-18, dnr. 2426-2018 ska ha den utökade geografiska omfattningen som framgår av bifogad karta, bilaga 1.

För den utökade delen ska beslut om bildande av naturreservatet Färnebo-Näs (bilaga 3) gälla i sin helhet med syfte samt föreskrifter med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

B. Kompletterande föreskrift enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång i den utvidgade delen

För den utökade delen, enligt bifogad karta (bilaga 1) läggs en kompletterande föreskrift till, enligt 7 kap. 6 § miljöbalken, om att fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. åtgärder för att återställa hydrologiska förhållanden.

Kompletterande undantag från föreskrifterna i den utvidgade delen

För den utökade delen, enligt bifogad karta (bilaga 1) ska föreskrifterna under A och C i Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Färnebo-Näs (2025-02-18, dnr. 2426-2018) inte utgöra hinder för:

1. nödvändiga åtgärder vid underhåll, drift och förnyelse av ledningar och ledningsgator (se karta, bilaga 2) så länge som åtgärderna ryms inom vid beslutstillfället gällande rättigheter,
2. att till skapa, nyttja och underhålla en max 10 meter bred basväg i den sydligaste delen av naturreservatet (se karta, bilaga 2)

samt framföra motorfordon på basvägen. Hindrande igenväxningsvegetation får röjas bort eller köras över. Grövre träd som hindrar framkomligheten får fällas och flyttas åt sidan in i naturreservatet. Inga träd får tas ut i naturreservatet. Därutöver får trummor läggas längs med basvägen i fuktigare stråk/diken för att undvika markskador.

3. rensning av befintligt dike enligt karta (se karta, bilaga 2) till tidigare djup, bredd och läge.

Skötselplan

Länsstyrelsen beslutar att tidigare fastställd skötselplan enligt beslut den 2 februari 2025, dnr. 2426-2018, upphör att gälla då detta beslut vunnit laga kraft. Länsstyrelsen fastställer samtidigt, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., en ny skötselplan för hela naturreservatets långsiktiga vård (bilaga 4).

Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Färnebo-Näs
NVR-id	2065365
Kommun	Sala
Lägesbeskrivning	4 km norr om Västerfärnebo
Mittkoordinater	6650750, 571500 (Sweref 99 TM)
Fastigheter	Färnebo-Muren 5:1 och Lasjövreten S:1 *
Ägandeförhållanden	privat
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	42 ha, varav produktiv skogsmark 42 ha

Beskrivning av området

Naturreservatet Färnebo-Näs ligger fyra kilometer norr om samhället Västerfärnebo. Här står en högre gammal barrblandskog på frisk till fuktig mark. De södra delarna är mycket flacka och blockfattiga medan de norra delarna utgörs av lätt kuperade moränmarker. Den lägre vegetationen domineras av blåbärsris och vanliga markmossor som i de södra delarna övergår i vidsträckta fuktiga partier med vitmossor samt stråk med något rikare lågörtsvegetation.

Låg påverkansgrad från skogsbruk har gett upphov till ett slutet trädskikt med barrträd i många generationer och död ved i olika nedbrytningsstadier. Sentida angrepp från granbarkborre har tagit död på en hel del gammal gran vilket skapat ett luckigare trädskikt

*Rättelse enligt 36§ förvaltningslagen. Fastigheten Färnebo-Ösby S:5 ska också stå med i tabellen. Rättat av Jacob Rudhe 2026-08-20

och stora mängder färsk död ved i delar av området. Flera krävande skogsarter trivs i området, bland annat utpräglade vedarter som vedtrappmossa, ullticka och gräddticka. Den krävande barrskogsorkidén knärot har en ovanligt rik förekomst i detta område.

Skäl för beslut

Prioriterade bevarandevärden

Den utökade delen av naturreservatet Färnebo-Näs består till största delen av barrblandskog med höga naturvärden. Skogen är gammal, över 130 år, med flera trädgenerationer, och har under lång tid varit föga påverkad av skogsbruk. Här finns inslag av granar och tallar som är mer än 150 år gamla. Mängden stående död ved är betydande, och bitvis förekommer även stora mängder liggande död ved. Lövträd förekommer sparsamt, huvudsakligen i områdets ytterkanter i form av björk och asp.

Större delen av skogsområdet utgörs av mark med mycket hög produktionsförmåga. Granens bonitet överstiger 30, vilket innebär att området klassas som en prioriterad skogstyp, så kallad högbonitetsskog. Dessa skogar utvecklar naturligt stora mängder grova träd och död ved, strukturer som är avgörande för många arter som är beroende av sådana livsmiljöer. I och med skogstypens höga produktionsförmåga brukas majoriteten för skogsbruk vilket innebär att andelen högbonitetsskogar som har höga naturvärden är ytterst få något som stärker bevarandevärdet.

Skogsbeståndens höga naturskogskvaliteter bekräftas av ett flertal fynd av naturvårdsintressanta arter, varav några är upptagna på den nationella rödlistan över hotade arter. Bland annat förekommer flera arter som är beroende av kontinuerlig tillgång på död ved såsom ullticka, rynkskinn och gräddticka. Även arter knutna till gamla, levande barrträd, såsom gammelgranslav, trivs i området. Den lilla orkidén knärot, som är starkt beroende av ett kontinuerligt barrskogstäcke, har här en påfallande rik förekomst.

De ovan beskrivna bevarandevärdena skulle påverkas negativt och endast ha begränsad möjlighet att finnas kvar om skogsbruksåtgärder eller annan exploaterande verksamhet bedrevs i området.

Länsstyrelsens bedömning

Motiv till naturreservat

De särskilda naturvärden som finns i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Värdena är starkt knutna till den äldre barrskogen, med betydande inslag av gamla träd och död ved, och till de förhållandevis ostörda miljöförhållandena. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av ett naturreservat.

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras. Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Länsstyrelsen har bedömt att det är ett angeläget allmänt intresse att det här berörda området långsiktigt bevaras och skyddas, med dess arter och livsmiljöer.

För att dessa intressen ska kunna säkerställas måste inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden införas. Rätt att uppföra vissa typer av anläggningar och vidta vissa skötselåtgärder krävs också för att såväl natur- som friluftslivsvärden ska kunna säkras långsiktigt. Länsstyrelsen kan endast åstadkomma detta genom en reservatsbildning.

Agenda 2030 och miljökvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av naturreservatet är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, Agenda 2030, samt är en del av uppfyllandet av de av riksdagen antagna miljökvalitetsmålen *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Bildandet av naturreservat inverkar på flera ekosystemtjänster. Beslutet har störst positiv effekt på de stödjande ekosystemtjänster som är kopplade till artbevarande och biologisk mångfald och störst negativ effekt på försörjande ekosystemtjänster som är kopplade till skogsbruk.

Intresseprövning

Att bevara det här berörda området, med ingående arter och miljöer, utgör ett angeläget allmänt intresse som motiverar en inskränkning i den enskildes förfoganderätt. Länsstyrelsen har, i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av naturreservatet inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning

De föreskrifter som omfattas av kravet på konsekvensutredning har bedömts få så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att Länsstyrelsen, i enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredningar vid regelgivning, bedömt att det saknats skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Andra sakförhållanden

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 och 4 kap. miljöbalken, prövat och funnit att utvidgningen av naturreservatet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdet, och att beslutet inte strider mot gällande kommunal översiktsplan.

Området berörs av ett undersökningstillstånd; Prästhyttan nr 2 (diarienummer: BS 200-598-2022), som innehas av Rolling Road Exploration Sweden AB och är giltigt till 2026-02-21. Prospektering är inte förbjudet inom naturreservatet men kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Redogörelse för ärendet

Ärendets gång

Länsstyrelsen uppmärksammade området år 2018, då en anmälan för samråd om skogsbilväg skickades in till Skogsstyrelsen. I samband med det besökte Länsstyrelsen området i fält, och kunde konstatera att området utgjordes av skog med naturvärden. Samma år inledde Länsstyrelsen en dialog med de berörda markägarna som ställde sig positiva till att bilda ett naturreservat av området.

År 2019 gjordes en värdering av båda fastigheterna, och förhandling om ersättning inleddes med markägarna. För den norra fastigheten, som var mindre kunde en överenskommelse om intrångsersättning slutas år 2021. Osäkerhet rådde dock kring när avtal om intrångsersättning skulle kunna lösas för den södra fastigheten som var betydligt större, vilket krävde en nationell prioritering av Naturvårdsverket. Av den anledningen togs ett beslut om bildande av naturreservat först för den norra delen, år 2025. Den södra fastigheten kunde dock prioriteras, senare under samma år, och en överenskommelse om intrångsersättning slutas med ägarna.

Samråd

Samråd har enligt 25, 25 a resp. 25 b § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Sala kommun, Skogsstyrelsen resp. Sveriges geologiska undersökning, samt enligt 26 § nämnda förordning med Naturvårdsverket.

Remiss

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken har, i enlighet med 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., förelagts att inom en tid av en månad yttra sig över förslaget till beslut om utökning av naturreservatet Färnebo-Näs. Förslaget till beslut har därutöver sänts på remiss till ett flertal berörda myndigheter och organisationer.

Remissyttranden samt Länsstyrelsens avvägning med avseende på remissyttranden

Yttranden har inkommit från Vattenfall Eldistribution AB, Västmanlands Orienteringsförbund, Sveriges geologiska undersökning, Skogsstyrelsen samt privatpersonerna Siw Österling, Håkan Engstrand, Stefan Sjödin, Henrik Westling.

Vattenfall Eldistribution AB har meddelat att de inom närområdet av det planerade naturreservatet har en 22kV luftledning och ser positivt på att det finns ett undantag i beslutet som ger ledningsägaren rätt att utföra nödvändiga åtgärder vid underhåll, drift och förnyelse av ledningar och ledningsgator så länge som åtgärderna ryms inom vid beslutstillfället gällande rättigheter.

Västmanlands orienteringsförbund har meddelat att de inte har något att anföra.

Siw Österling, Håkan Engstrand, Henrik Westling och Stefan Sjödin har alla haft synpunkter på den föreslagna placeringen av parkeringsplats väster om naturreservatet. Den nuvarande placeringen bedöms hamna inom en bilväg som omfattas av en gemensamhetsanläggning (Färnebo-näs GA:1) med avsikt att betjäna boende vid fastigheten Färnebo-Näs 1:2 samt jord- och skogsbruk på angränsande fastigheter. Den tilltänkte placeringen av parkering kan därmed komma att innebära att framkomligheten till både bostad samt åkrar och skogsmark begränsas samt att det kan finnas säkerhetsrisker kopplat till körning med stora maskiner. Länsstyrelsen har beaktat synpunkterna och tagit bort förslagen placering och i stället skrivit att förutsättningarna för en parkeringsplats i anslutning till naturreservatet ska utredas mer framöver.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) avråder från bildande av naturreservatet då det sammanfaller med ett aktivt område för prospektering (undersökningstillstånd). Därutöver har SGU meddelat att de vill ha ett generellt undantag från föreskrifterna för myndigheten att bedriva karteringsverksamhet av områdets berggrund, jordarter och grundvatten. Kartläggning av berggrunden kan inkludera provtagning och/eller geofysiska mark- eller flygmätningar.

Länsstyrelsen anser inte att ett undersökningstillstånd enligt minerallagen (Prästhytan nr 2) som omfattar ett nästan 13500 hektar stort område är ett tillräckligt starkt skäl för att avstå den geografiska utökningen av naturreservatet Färnebo-Näs med 33 hektar. Innehavaren av undersökningstillståndet har heller inte yttrat sig eller framfört att aktuellt område skulle vara särskilt intressant i samband med remiss. Synpunkten föranleder därför ingen ändring av beslutet.

Kring SGU:s synpunkt om ett generellt undantag från föreskrifterna för myndigheten att bedriva karteringsverksamhet av områdets berggrund, jordarter och grundvatten anser Länsstyrelsen att det inte kan införas ett sådant undantag då det skulle kunna strida mot syftet med naturreservatet. Utifrån SGU:s beskrivning är det svårt att göra en bedömning ifall kartläggningsåtgärder omfattas av föreskrifterna i naturreservatet. Viss verksamhet kan omfattas av tillståndsplikt. Prövning av ifall eventuella åtgärder omfattas av tillståndsplikt får därmed göras när det blir aktuellt i det enskilda fallet.

Skogsstyrelsen har meddelat att de ser positivt på att naturvärdena i området skyddas långsiktigt enligt presenterat underlag och har inget att invända mot att befintligt reservat utökas.

Efter remissen har Länsstyrelsen även gjort några mindre justeringar av redaktionell karaktär.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken, under vissa förutsättningar, meddela dispens från föreskrifter som den har meddelat för ett naturreservat. Kontakta Länsstyrelsen för mer information.

Annan lagstiftning

Inom naturreservatet gäller även annan lagstiftning, till exempel bestämmelser om, terrängkörning och artskydd. Den som vill genomföra en åtgärd inom området kan behöva tillstånd eller dispens med anledning av dessa bestämmelser. Kontakt bör tas med Länsstyrelsen innan en åtgärd genomförs.

Kungörelse

Beslutet kungörs i ortstidning (Sala Allehanda) samt i Västmanlands läns författningssamling i enlighet med 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Beslutet i sin helhet finns tillgängligt hos Länsstyrelsen, Västra Ringvägen 1, Västerås och på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Acko Ankarberg Johansson med naturvårdshandläggare Jacob Rudhe som föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Stefan Renlund, enhetschef Mårten Berglind och chefsjurist Louise Klofelt medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta
3. Beslut om bildande av naturreservatet Färnebo-Näs i Sala kommun, 2025-02-18, dnr. 2426-2018
4. Skötselplan med kartbilaga
5. Överklagandehänvisning

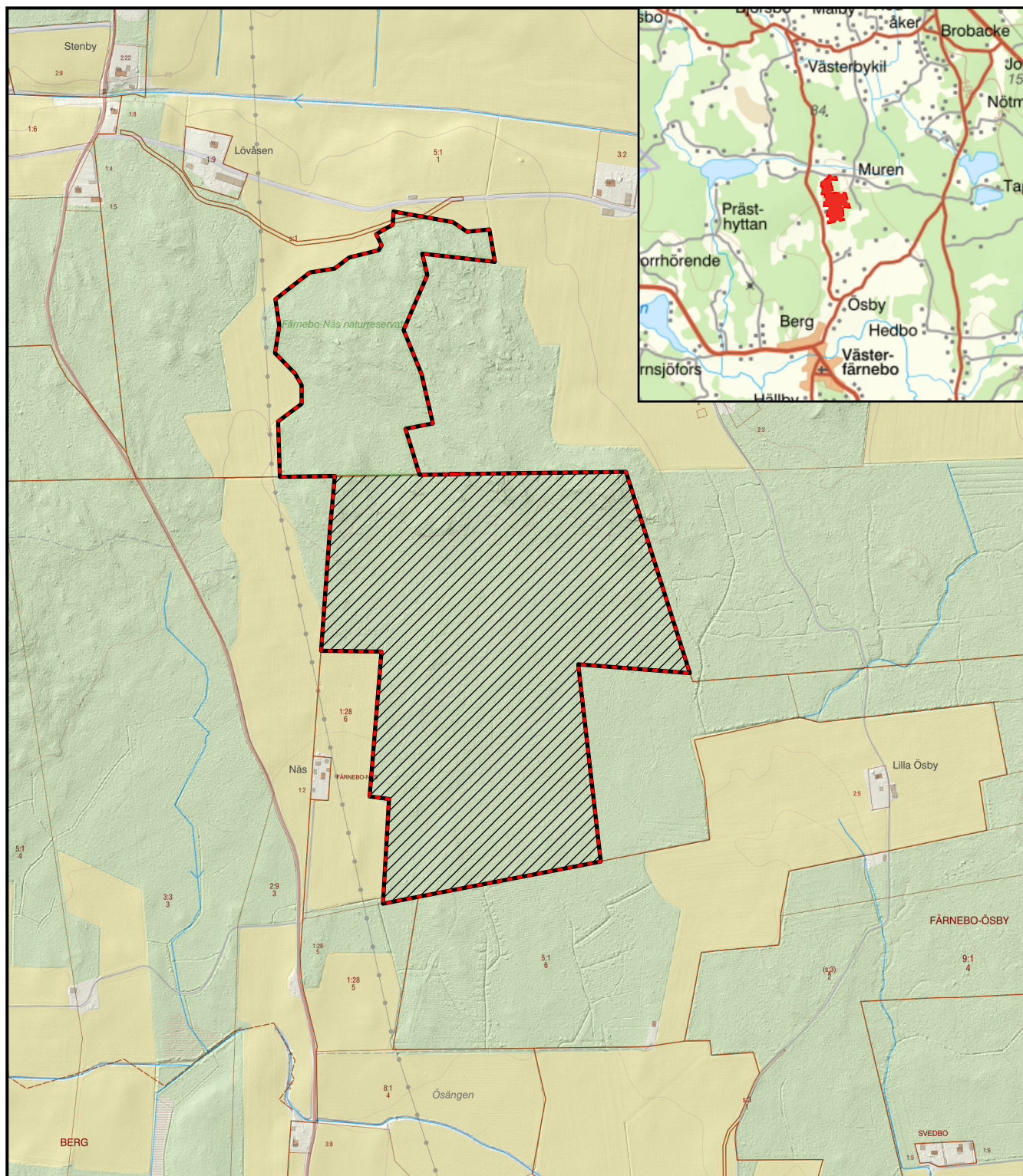

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Beslutskarta

Bilaga 1

Tillhörande Länsstyrelsens
beslut om utökning av
naturreservatet Färnebo-Näs
Diarienummer:
3310-2025, 2026-08-17

Naturreservat Färnebo-Näs

Utökad del av naturreservatet Färnebo-Näs

0 250 m

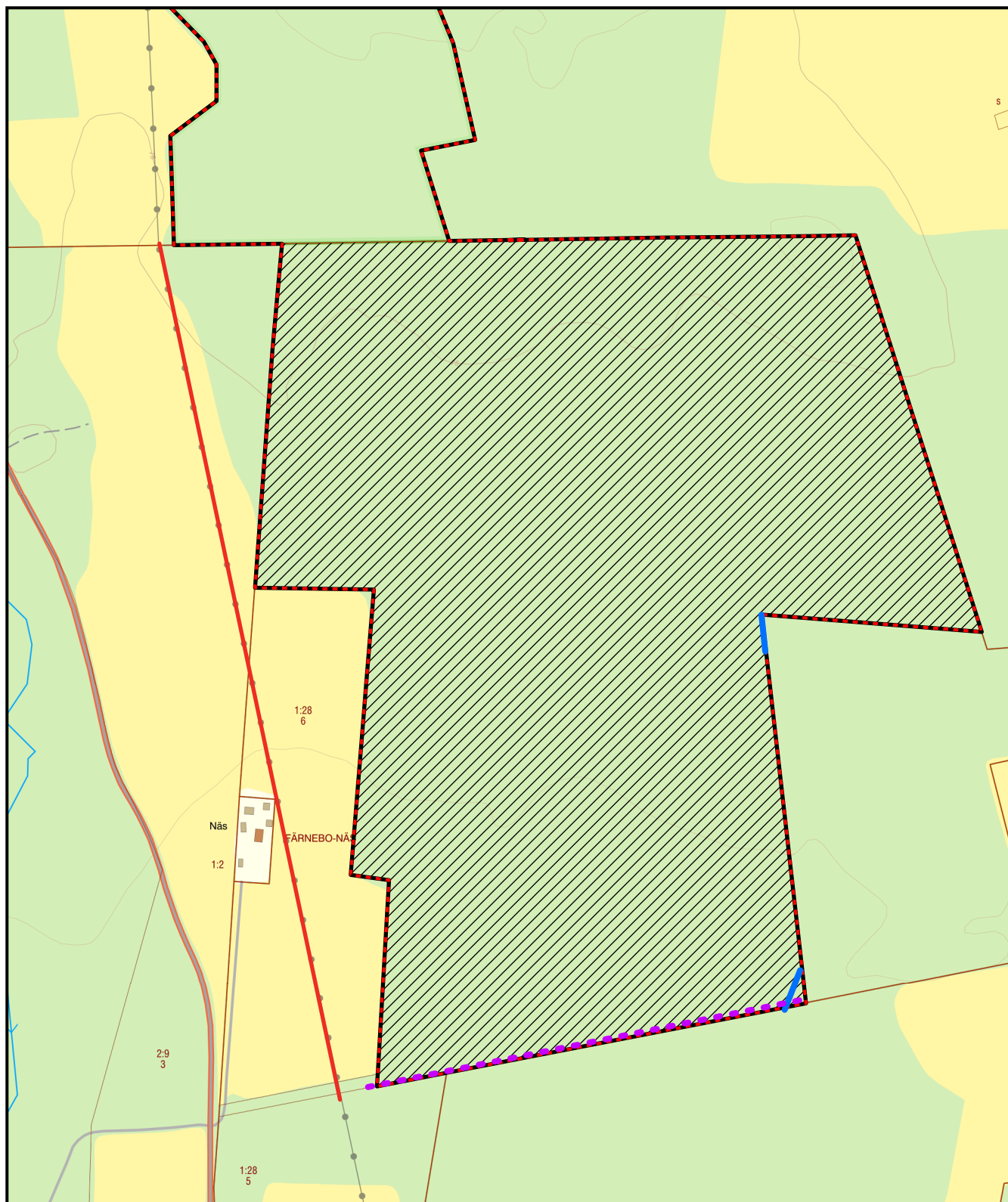
Originalkartans skala 1:10 000
Översiktskartans skala 1:150 000

© Länsstyrelsen Västmanlands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 2

Tillhörande Länsstyrelsens
beslut om utökning av
naturreservatet Färnebo-Näs,
Diarienummer:
3310-2025, 2026-08-17

●●● Basväg som får nyttjas och underhållas, se undatag 2 i beslut

— Luftledning som får underhållas, se undatag 1 i beslut

— Diken som får underhållas, se undatag 3 i beslut

▭ Naturreservat Färnebo-Näs

▨ Utökad del av naturreservat Färnebo-Näs

0 250 Meter

Bildande av naturreservatet Färnebo-Näs i Sala kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Naturreservatets namn ska vara Färnebo-Näs.

För att tillgodose och uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se *Reservatsföreskrifter*).

Länsstyrelsen fastställer samtidigt, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., skötselplanen för naturreservatets långsiktiga vård (bilaga 3).

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. avverka, gallra, röja, så, plantera eller utföra annan skogsbruksåtgärd, eller på annat sätt skada eller flytta levande eller döda träd och buskar,
2. bedriva verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden (t.ex. att gräva, spränga, schakta, plöja, borra, dämna, nydika, rensa dike, utfylla, tippa, anordna upplag, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan markbearbetning),
3. uppföra byggnad eller annan anläggning (t.ex. vindkraftverk, jakttorn, mast, bro, spång, mark- eller luftledning, stängsel eller annan hägnad),

4. anlägga väg, stig, led, campingplats eller uppställningsplats för fordon, släp, båtar eller andra farkoster,
5. framföra och ställa upp motordrivet fordon och släp,
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
7. utfodra vilt,
8. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

9. utföra prospekteringsarbeten såsom jordborrning, ytbergprovtagning och kärnborrning,
10. sätta upp tavla, skylt, affisch eller permanent markera spår.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatets gränser i terrängen,
2. iordningställande och underhåll av anordningar för besökare som syftar till att tillgängliggöra och underlätta allmänhetens tillträde till området, såsom leder och informationstavlor,
3. fällning, ringbarkning eller randbarkning av enstaka träd samt röjning, i syfte att gynna värdefulla trädindivider eller skyddsvärda arter,
4. bekämpning av invasiva eller främmande arter,
5. åtgärder för att begränsa eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare, t.ex. fällning av angripna träd, rotkapning av vindfällda träd och/eller barkning. Fällda träd ska i första hand lämnas på plats, men får flyttas eller transporteras ut om naturvärden påtagligt hotas,
6. dokumentation och uppföljande undersökningar av mark- och vattenförhållanden, flora och fauna, naturvårdande åtgärder samt åtgärder för friluftslivet.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet och om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. gräva, hacka, rista, måla eller på annat sätt skada jordytan eller fasta naturföremål såsom berghällar och stenblock,
2. bryta kvistar, fälla eller skada levande eller döda träd och buskar,
3. plocka, gräva upp eller skada svampar, lavar, mossor, örter eller andra växter, med undantag för plockning av enstaka exemplar. Bär och matsvamp får plockas för husbehov,
4. insamla insekter eller andra ryggradslösa djur, med undantag för enstaka individer för artbestämning. Dessa får dödas och tas med ut ur reservatet,
5. framföra och ställa upp motordrivet fordon och släp,

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

6. sätta upp tavla, skylt, affisch eller permanent markera spår,
7. utföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön.

Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för

1. förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som har stöd av B-föreskrifterna,
2. att nyttja och underhålla befintlig basväg (se karta, bilaga 2) samt framföra motorfordon på basvägen. Väggatan får inte breddas, men hindrande igenväxningsvegetation får röjas bort eller köras över,
3. röjning av sly och grenar som förhindrar underhåll och skötsel av jordbruksdiken och åkermark,
4. delägare i vägsamfälligheten Lasjövreten S:1 (se karta, bilaga 2) att utöva de rättigheter som är kopplade till samfälligheten enligt laga skifte (Lantmäterimyndigheterna 1863, akt 19-väb-293),
5. att bedriva jakt inom ramen för jaktlagstiftningen, samt framföra motordrivet mindre fordon i terrängen för uttransport av fälld björn, älg, hjort eller vildsvin, förutsatt att detta kan ske utan markskador,

6. att i anslutning till av Länsstyrelsen skriftligen godkända jaktpass placera ut enklare pallar och torn, markera pass, röja enstaka sikt- och skjutgator samt snitsla stig fram till passet. Jaktpass och markeringar som inte använts under de två föregående åren ska tas bort,
7. nödvändiga åtgärder vid underhåll, drift och förnyelse av ledningar och ledningsgator (se karta, bilaga 2) så länge som åtgärderna ryms inom vid beslutstillfället gällande rättigheter,
8. markägaren, eller den som markägaren uppdrar åt, att bekämpa invasiva eller främmande arter efter samråd med naturreservatsförvaltaren,
9. att utföra åtgärder som erhållit tillstånd från Länsstyrelsen i enlighet med A- eller C- föreskrifterna.

Länsstyrelsen erinrar om att föreskrifterna under C, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, gäller omedelbart även om beslutet överklagas.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och tillgodose behov av områden för friluftslivet,
- bevara ett område där skogens egen dynamik och naturliga störningsprocesser i allt väsentligt får styra naturens utveckling,
- bevara och utveckla naturvärden förknippade med äldre, naturskogsartade barrskogsmiljöer samt de successioner som hör ihop med dessa,
- gynna de skogslevande arter som är beroende av gamla träd, stora mängder död ved och av människan opåverkade skogsmiljöer,
- bevara och tillgängliggöra ett naturområde som kan utgöra ett utflyktsmål.

Syftet ska nås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk och annan exploatering,
- områdets naturmiljöer i allt väsentligt får utvecklas fritt, d.v.s. utan mänsklig påverkan,
- det vid behov finns möjlighet att gynna enstaka värdeelement och arter genom extensiv skötsel,
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens tillträde och möjlighet att se, uppleva och röra sig i området.

Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Färnebo-Näs
NVR-id	2049682
Kommun	Sala
Lägesbeskrivning	ca 4 km N om Västerfärnebo
Mittkoordinater	6650750, 571500 (Sweref 99 TM)
Fastigheter	delar av Färnebo-Muren 5:1 och Lasjövreten S:1
Ägandeförhållanden	privat
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	10 ha, varav produktiv skogsmark 10 ha

Beskrivning av området

Naturreservatet Färnebo-Näs består av en skogsbevuxen höjd som till stor del är omgiven av öppen jordbruksmark. Området domineras av lätt kuperad barrskog. Den lägre vegetationen domineras av blåbärsris, men består i fuktigare delar och sänkor av mossmark. Skogen har i låg grad påverkats av skogsbruk och är i dagsläget olikåldrig med många gamla barrträd. Inslag av död ved, torrträd och liggande murkna stammar finns bitvis i stora mängder. Området hyser flera intressanta skogsarter, däribland ullticka som förekommer på lågor av barrträd. Den rödlistade barrskogsorkidén knärot har en ovanligt rik förekomst i detta område, vilket visar att skogen har lång kontinuitet.

Skäl för beslut

Prioriterade bevarandevärden

Färnebo-Näs utgörs nästan helt av barrblandskog med hög bonitet och höga naturvärden. Skogen är gammal (över 130 år) med flera trädgenerationer, och har under lång tid varit föga påverkad av skogsbruk. Här finns inslag av granar och tallar som är mer än 150 år gamla. Mängden stående död ved är betydande, och bitvis förekommer även stora mängder liggande död ved.

Skogsbeståndens höga naturskogsqualiteter bekräftas av ett flertal fynd av naturvårdsintressanta arter, varav några är upptagna på den nationella rödlistan över hotade arter. Bland annat förekommer ullticka, som är beroende av kontinuerlig tillgång på död ved. Även arter knutna till gamla, levande barrträd, såsom gammelgranslav, trivs i området. Den lilla orkidén knärot, som är starkt beroende av

ett kontinuerligt barrskogstäckte, har här en påfallande rik förekomst.

Färnebo-Näs har ett stort värde som naturskogsartad, relativt orörd barrskog – en ovanlig miljötyp i dagens Västmanland. Områdets biologiska mångfald och de prioriterade bevarandevärdena skulle påverkas mycket negativt, om skogsbruks- eller andra åtgärder vidtogs som förändrade miljöförhållandena på ett sätt som inte överensstämmer med naturtypernas naturliga utveckling.

Länsstyrelsens bedömning

Motiv till naturreservat

De särskilda naturvärden som finns i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Värdena är starkt knutna till den äldre barrskogen, med betydande inslag av gamla träd och död ved, och till de förhållandevis ostörda miljöförhållandena. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av ett naturreservat.

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras. Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Länsstyrelsen har bedömt att det är ett angeläget allmänt intresse att det här berörda området långsiktigt bevaras och skyddas, med dess arter och livsmiljöer. Allmänintresset stärks av att området har potential att utgöra en viktig plats för rekreation och friluftsliv.

För att dessa intressen ska kunna säkerställas måste inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden införas. Rätt att uppföra vissa typer av anläggningar och vidta vissa skötselåtgärder krävs också för att såväl natur- som friluftslivsvärden ska kunna säkras långsiktigt. Länsstyrelsen kan endast åstadkomma detta genom en reservatsbildning.

Agenda 2030 och miljö kvalitetsmål

Bildandet av naturreservatet är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, Agenda 2030, samt är en del av uppfyllandet av de av riksdagen

antagna miljö kvalitetsmålen *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Intresseprövning

Att bevara det här berörda området, med ingående arter och miljöer, utgör ett angeläget allmänt intresse som motiverar en inskränkning i den enskildes förfoganderätt. Länsstyrelsen har, i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av naturreservatet inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning

De föreskrifter som omfattas av kravet på konsekvensutredning har bedömts få så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att Länsstyrelsen, i enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredningar vid regelgivning, bedömt att det saknats skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Andra sakförhållanden

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 och 4 kap. miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av naturreservatet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdet, och att beslutet inte strider mot gällande kommunal översiktsplan.

Redogörelse för ärendet

Ärendets gång

Länsstyrelsen uppmärksammade området år 2018, då en anmälan för samråd om skogsbilväg inkom från Skogsstyrelsen. Länsstyrelsen besökte senare samma år området i fält, och kunde konstatera att området höll höga naturvärden. Länsstyrelsen inledde då en dialog med de berörda markägarna om att bilda ett naturreservat med namnet Färnebo-Näs, som även avsåg omfatta ett område direkt söder om det som berörs av föreliggande beslut.

År 2019 gjordes en värdering av området, och förhandling om ersättning inleddes med markägarna. År 2021 kunde så en överenskommelse om intrångsersättning slutas med ägarna till den fastighet som berörs av föreliggande beslut. Då det gått flera år

sedan överenskommelse tecknades för det berörda området, har Länsstyrelsen bedömt det som lämpligt att fatta ett beslut om bildande av naturreservat för detta område. Förhandlingar och dialog om bildande av naturreservat fortsätter dock med ägarna till fastigheten söder om det område som omfattas av föreliggande beslut.

Samråd

Samråd har enligt 25, 25 a resp. 25 b § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Sala kommun, Skogsstyrelsen resp. Sveriges geologiska undersökning, samt enligt 26 § nämnda förordning med Naturvårdsverket.

Remiss

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken har, i enlighet med 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., förelagts att inom en tid av en månad yttra sig över förslaget till beslut om bildande av naturreservatet Färnebo-Näs. Förslaget till beslut har därutöver sänts på remiss till ett flertal berörda myndigheter och organisationer.

Remissyttranden samt Länsstyrelsens avvägning med avseende på remissyttranden

Yttranden har inkommit från Sala kommun, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Jägareförbundet Västmanland, Västmanlands Orienteringsförbund, Skanova (Telia Company) AB och Vattenfall Eldistribution AB.

Sala kommun är positiva till bildandet av naturreservatet men funderar över hanteringen av eventuella granbarkborreangrepp. Dels undrar kommunen över tillsynsintervallerna, dels funderar man över hur angripna träd oskadliggöras som yngelplats vid fällning. Länsstyrelsen anser att tillsynen, med avseende på granbarkborre, behöver variera utifrån hotbilden. Under perioder med stressad skog eller större populationer granbarkborrar i landskapet bedriver Länsstyrelsen en frekvent tillsyn än annars. Länsstyrelsen väljer därför att inte reglera intervallen närmare i skötselplanen. Vad gäller frågan om hur angripna träd oskadliggöras som yngelplats vid fällning så sker det genom att de träden barkas efter fällning.

Skogsstyrelsen är positiva till reservatsbildningen och Jägareförbundet Västmanland har inget att anföra mot förslaget till

beslut om Färnebo-Näs reservatsföreskrifter utan tillstyrker dessa. Jägareförbundet är positiva till att jakt enligt jaktlagstiftningen tillåts inom reservatet. Västmanlands Orienteringsförbund har inget att erinra mot reservatsbildningen.

SGU uppger att reservatsområdet ligger inom ett prospekteringsintressant område, vilket ett flertal förfallna undersökningstillstånd enligt minerallagen visar. Det finns också ett gällande undersökningstillstånd och myndigheten uppmanar Länsstyrelsen att kontakta innehavaren av detta. SGU anser att om det inom ett område finns eller har funnits undersökningstillstånd bör Länsstyrelsen beskriva den konflikt av olika allmänna intressen som kan uppkomma genom att fyndigheter av mineral inte kommer att gå att utvinna i förhållande till intresset av att skapa ett naturreservat och efterfrågar en konsekvensanalys med redovisning av avvägning mellan försörjningsberedskap, ekonomiska intressen och naturvärden. SGU önskar även att myndighetens arbete med kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten ska vara undantaget från reservatsföreskrifterna. Avslutningsvis gör SGU ett ställningstagande och avråder från reservatsbildandet.

Länsstyrelsen delar inte SGU:s åsikt om att det inom områden där det funnits eller finns undersökningstillstånd generellt sett är rimligt att beskriva den konflikt av olika allmänna intressen som kan uppkomma genom en konsekvensanalys och avstå från att skydda värdefull natur. Utgångna och aktuella undersökningstillstånd omfattar enorma arealer både i Västmanland och nationellt.

Länsstyrelsen anser att konsekvensanalyser med intresseavvägningar behöver baseras på kunskap och fakta om reella värden och intressen för att de ska kunna resultera i ett rättssäkert beslutsunderlag. I det aktuella fallet är området som berörs av undersökningstillståndet mycket stort, över 13 000 ha, och varken SGU eller innehavaren av undersökningstillståndet, som delgivits förslaget till beslut och skötselplan, har fört fram att det inom det berörda reservatsområdet, som utgör ca 0,07% av undersökningsområdet, finns något som tyder på att området skulle vara särskilt intressant ur ett mineralutvinningsperspektiv. Området är inte heller utpekad som "Riksintresse mineral".

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen inte att det finns skäl att genomföra någon vidare konsekvensanalys eller intresseavvägning. Länsstyrelsen väljer att justa föreskrifterna för att underlätta prospekteringsarbeten såsom jordborrning, ytbergprovtagning och kärnborrning genom att låta verksamheten omfattas av tillståndsplikt i stället för förbud.

Skanova (Telia Company) AB samt Vattenfall Eldistribution AB har anfört vikten av att underhåll, drift och förnyelse av befintliga ledningar och anläggningar kan ske i enlighet med gällande ledningsrätt. Länsstyrelsen har förtydligat undantaget på så sätt att det även gäller vid förnyelse av befintliga ledningar.

Vattenfall Eldistribution AB har också fört fram att luftledningen kan behöva "reinvesteras" och att det kan innebära att ledningsgatan behöver breddas. Bolaget önskar att naturreservatet tar höjd för en framtida ledningsgata på 40 meter. Länsstyrelsen konstaterar att Vattenfall inte motiverat varför ledningsgatan inte kan expanderas åt "andra hållet", det vill säga västerut. Västerut är det företrädesvis åkermark vilket torde vara positivt både ur ett intrångs- och underhållsperspektiv och det skulle definitivt innebära en betydligt mindre påverkan på den värdefulla naturmiljön. Länsstyrelsen anser därför att det inte är lämpligt att införa ett generellt undantag för breddning av ledningsgatan. Frågan behöver utredas och det sker lämpligen i samband med att Vattenfalls planer om förnyelse av anläggningen konkretiseras. Finner man skäl för att reservatsmark behöver tas i anspråk får det hanteras inom ramen för ett dispensförfarande.

Utöver justeringar som gjorts utifrån inkomna remissyttranden har Länsstyrelsen gjort några mindre justeringar av redaktionell karaktär.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken, under vissa förutsättningar, meddela dispens från föreskrifter som den har meddelat för ett naturreservat. Kontakta Länsstyrelsen för mer information.

Annan lagstiftning

Inom naturreservatet gäller även annan lagstiftning, till exempel bestämmelser om artskydd och fornlämningar. Den som vill genomföra en åtgärd inom området kan behöva tillstånd eller dispens med anledning av dessa bestämmelser. Kontakt bör tas med Länsstyrelsen innan en åtgärd genomförs.

Kungörelse

Beslutet kungörs i ortstidning (Sala Allehanda Östra Länstidningen) samt i Västmanlands läns författningssamling i enlighet med 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Beslutet i sin helhet finns tillgängligt hos Länsstyrelsen, Västra Ringvägen 1, Västerås och på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Johan Sterte med naturvårdshandläggare Aivars Dunskis som föredragande. I den slutliga handläggningen har även vikarierande länsråd Stefan Renlund, enhetschef Mårten Berglind och chefsjurist Louise Klofelt medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

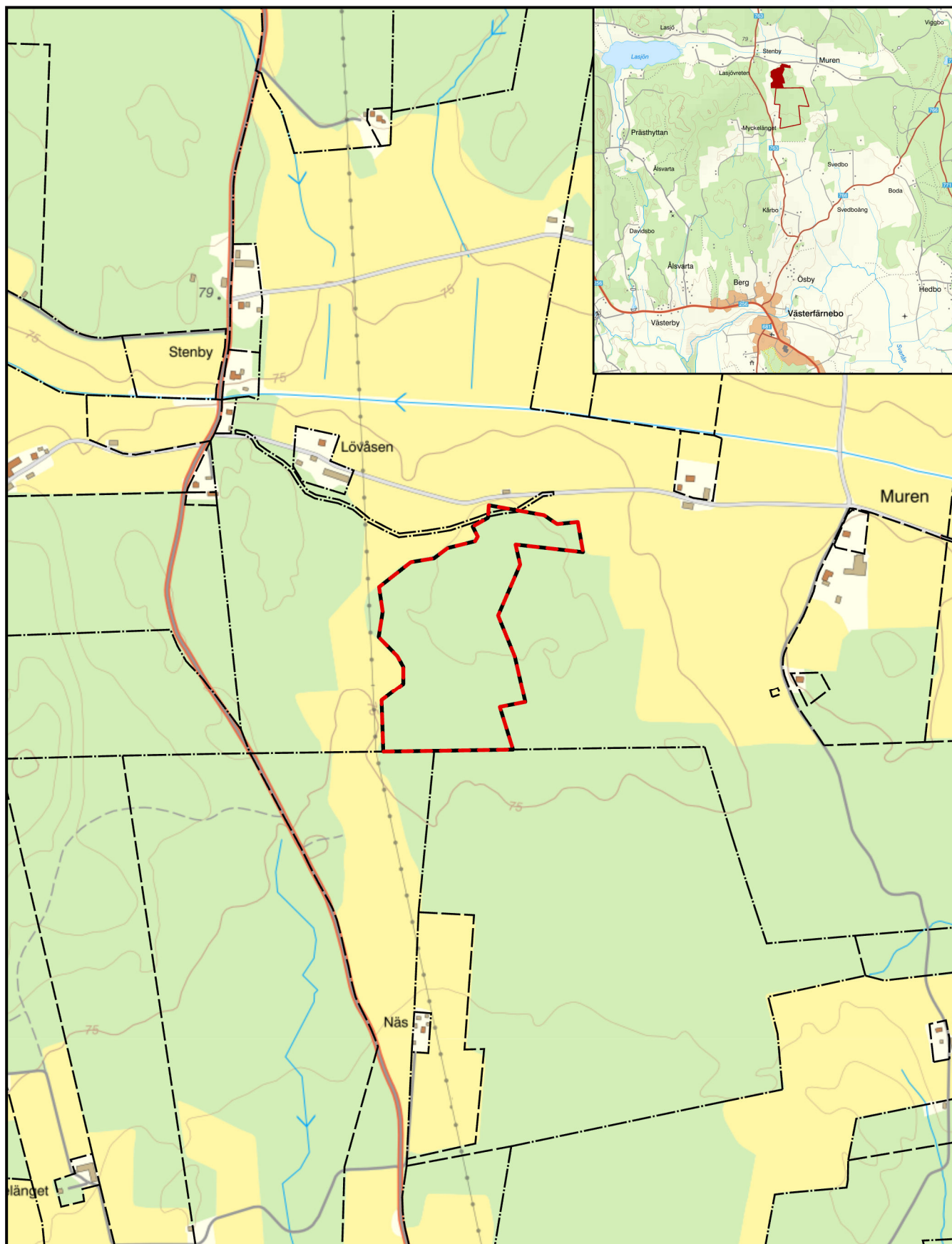
1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta
3. Skötselplan
 - 3.1. Skötselplanekarta
4. Överklagandehänvisning

Bilaga 1

Tillhörande Länsstyrelsens beslut
om bildande av naturreservatet
Färnebo-Näs.

Dnr 511-2426-2018, 2025-02-18.

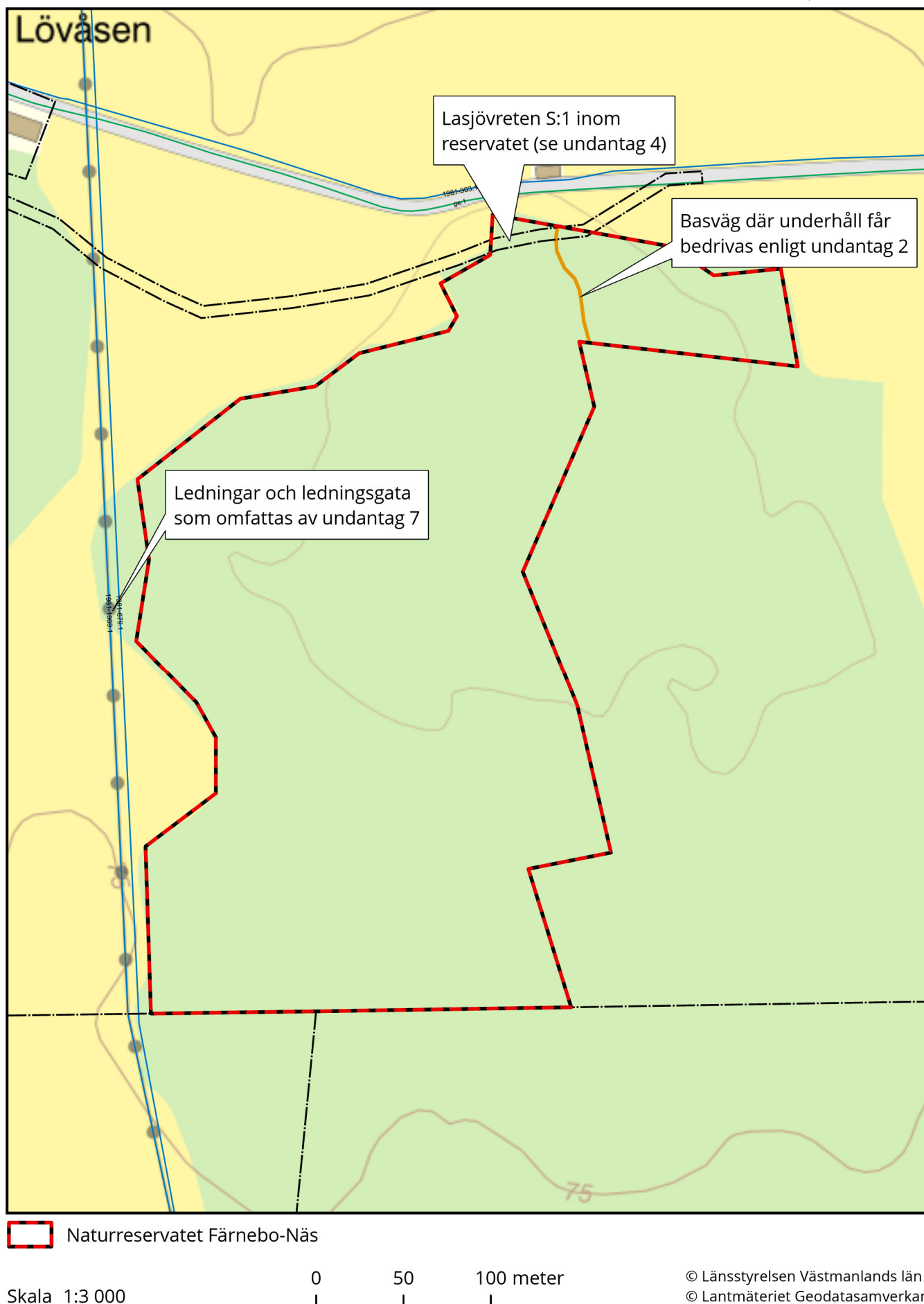

 Naturreservatet Färnebo-Näs

Skala 1:10 000

0 100 200 meter

© Länsstyrelsen Västmanlands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Skötselplan för naturreservatet Färnebo-Näs i Sala kommun

Fotograf: Tommy Pettersson

Innehåll

Skötselplan för naturreservatet Färnebo-Näs i Sala kommun.....	1
BESKRIVNINGSDDEL	3
Syftet med naturreservatet.....	3
Uppgifter om naturreservatet	3
Beskrivning av området	4
Topografi, geologi och hydrologi.....	4
Mark- och vattenanvändning.....	5
Biologiska bevarandevärden	6
Kulturhistoriska bevarandevärden	8
Intressen för friluftsliv.....	9
PLANDEL.....	10
Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	10
Skötselområde 1: Gammal barrskog, 39 ha.....	10
Skötselområde 2: Medelålders granskog, 1,5 ha.....	12
Skötselområde 3: Medelålders björkskog, 1,5 ha.....	14
Diken.....	15
Friluftsliv	16
Invasiva främmande arter.....	16
Granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare.....	16
Uppföljning och tillsyn.....	17
Uppföljning av skötselåtgärder	17
Uppföljning av bevarandemål	17
Tillsyn	17
Kostnader och finansiering.....	17
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	18
Referenser	18
Övriga källor.....	19
Bilaga	19

BESKRIVNINGSDDEL

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och tillgodose behov av områden för friluftslivet,
- bevara ett område där skogens egen dynamik och naturliga störningsprocesser i allt väsentligt får styra naturens utveckling,
- bevara och utveckla naturvärden förknippade med äldre, naturskogsartade barrskogsmiljöer samt de successioner som hör ihop med dessa,
- gynna de skogslevande arter som är beroende av gamla träd, stora mängder död ved och av människan opåverkade skogsmiljöer,
- bevara och tillgängliggöra ett naturområde som kan utgöra ett utflyktsmål.

Syftet ska nås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk och annan exploatering,
- områdets naturmiljöer i allt väsentligt får utvecklas fritt, d.v.s. utan mänsklig påverkan,
- det vid behov finns möjlighet att gynna enstaka värdeelement och arter genom extensiv skötsel,
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens tillträde och möjlighet att se, uppleva och röra sig i området.

Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Färnebo-Näs
NVR-id	2065365
Kommun	Sala
Lägesbeskrivning	4 km norr om Västerfärnebo
Mittkoordinater	6650750, 571500 (Sweref 99 TM)
Fastigheter	del av Färnebo-Ösby S:5, Färnebo-Muren 5:1
Ägandeförhållanden	privat
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	42 ha, varav produktiv skogsmark 42 ha

Beskrivning av området

Naturreseptatet Färnebo-Näs ligger fyra kilometer norr om samhället Västerfärnebo. Här står en högreft gammal barrblandskog på frisk till fuktig mark. De södra delarna är mycket flacka och blockfattiga medan de norra delarna utgörs av lätt kuperade moränmarker. Den lägre vegetationen domineras av blåbärsris och vanliga markmossor som i de södra delarna övergår i vidsträckta fuktiga partier med vitmossor samt stråk med något rikare lågörsvegetation.

Låg påverkansgrad från skogsbruk har gett upphov till ett slutet trädsikt med barrträd i många generationer och död ved i olika nedbrytningsstadier. Sentida angrepp från granbarkborre har tagit död på en hel del gammal gran vilket skapat ett luckigare trädsikt och stora mängder färsk död ved i delar av området. Flera krävande skogsarter trivs i området, bland annat utpräglade vedarter som vedtrappmossa, ullticka och gräddticka. Den krävande barrskogsorkidén knärot har en ovanligt rik förekomst i detta område.

Topografi, geologi och hydrologi

Större delen av reservatsområdet utgörs av flacka blockfattiga marker på ler- och siltjord. Den norra delen avviker och är mer kuperade och utgörs i stället av sandig morän som bitvis är blockrik. I de högst liggande delarna är jordtacket tunt och osammanhängande med blottad berggrund. Berggrunden består främst av granodiorit-granit, vilket är sura magmatiska djupbergarter. Därutöver förekommer inslag av vacka, en sedimentär bergart som ofta uppträder i band eller linser, samt diabas, som uppträder i mörka gångar som skär igenom den äldre berggrunden och skapar tydliga linjära formationer. Hela området ligger inom den naturgeografiska regionen "Det låglänta skogslandskapet söder om Limes Norrlandicus".

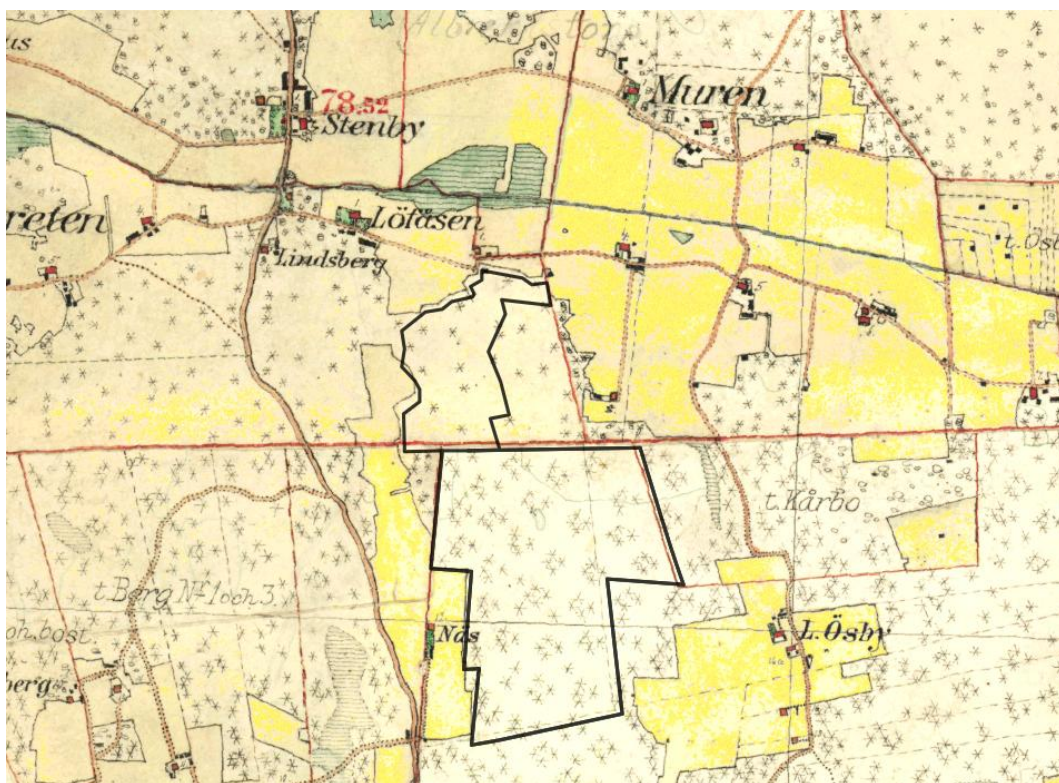
Ett fuktstråk löper i nord-sydlig riktning genom en stor del av reservatsområdet. Det finns även några mindre fuktstråk och ett skogskärr i den norra delen. Annars saknas större våtmarker eller vattendrag inom reservatsområdet. I området finns ett antal skogsdiken som historiskt har avvattnat området. Vissa av diken bedöms fortfarande ha en markavvattande effekt medan en stor del är så pass igenväxta att det är tveksamt om de har någon påverkan på hydrologin.

Mark- och vattenanvändning

Historisk markanvändning

Utifrån äldre kartmaterial såsom häradskartan från år 1905–1911 (Fig. 1) samt generalstabskartan från år 1859 bedöms området alltid ha varit skogsmark. Områdets närhet till odlingsbygd och ett antal gårdar har dock inneburit ett historiskt uttag av träråvara både till brännved och virke. Utifrån skogens nuvarande struktur kan man dra slutsatsen att området har varit betydligt glesare än vad den är idag. Detta syns bland annat på ett antal vidkroniga och spärrgreniga gamla tallar, som står i de norra delarna, vilket tyder på att träden har stått luftigt och kunnat växa ordentligt åt alla håll. Därutöver användes markerna historiskt som utmarker för boskap.

Under mitten 1900-talet genomfördes mindre avverkningar framför allt i områdets ytterkanter. Ett område på cirka tre hektar i den östra delen har även kalavverkats under 1970-talet. Inget sentida skogliga åtgärder har bedrivits på de avverkade ytorna som numera utgörs av medelålders tät lövrik barrskog.

Figur 1. Utsnitt ur häradskartan som visar reservatsområdet, markerat i svart på kartan, i början av 1900-talet. Hela området var då skogsmark. © Lantmäteriet Historiska kartor. Beteckning Svedbo, 83-1.

Nuvarande mark- och vattenanvändning

Området ägs idag av privata markägare, fördelat på två fastigheter. Brukandet av skogen har under de senaste årtiondena varit relativt begränsat, huvudsakligen plockhuggning av enstaka träd med lättare maskiner, framför allt uttag av torrträd till ved.

Biologiska bevarandevärden

Reservatsområdet består till största delen av gammal barrblandskog med låg påverkansgrad från skogsbruk. Här har skogen i stort fått utvecklas fritt under en längre tid vilket inneburit att naturliga processer som självgallring, insektsangrepp och stormfällning fått styra utvecklingen. Beståndsåldern i de södra delarna ligger kring 130 år och något lägre i norr. Även enstaka ännu äldre träd, som är över 150 år gamla, förekommer spritt i området. Lövträd förekommer generellt sparsamt, framför allt vårtbjörk och asp, som står i områdets ytterkanter. Under de senaste åren har trädskiktet förändrats påtagligt. De södra delarna som tidigare hade ett tätt och slutet trädskikt har öppnats upp efter grandöd orsakad av angrepp från granbarkborre. Resultatet är ett mer varierat trädskikt med ljusöppna luckor, vilka på sikt förväntas utvecklas till en flerskiktad och strukturrek miljö.

Figur 2. I delar av reservatsområdet är trädskiktet luckigt till följd av naturlig succession med olika former av död ved med både stående torrträd, rötbrutna högstubbar och liggande lågor i olika nedbrytningsstadier.

Mängden död ved varierar över området. Den döda veden förekommer både som stående torrträd och liggande träd (lågor) i olika nedbrytningsstadier. I de delar som påverkats av senaste årens granbarkborreangrepp är tillgången på död ved riklig. Flera ovanliga vedsvampar har hittats på granlågor, exempelvis gräddticka, ullticka, rynkskinn och vedticka.

De södra delarna är påfallande flacka och blockfattiga och genomkorsas av vidsträckta fuktiga ytor med vitmossor. Här är mikroklimatet fuktigare och stabilare vilket gynnar uttorkningskänsliga arter som mossor och lavar. Bland de mer krävande mossorna är vedtrappmossa och långflikmossa funna och bland lavarna förekommer gammelgranslav, som växer vid basen på flera av de äldre granarna. Dessa marker har en hög produktionsförmåga med en bonitet för gran kring 30, vilket innebär att området klassas som en prioriterad skogstyp, så kallad högbonitetsskog. Dessa skogar utvecklar naturligt stora mängder grova träd och död ved, strukturer som är avgörande för många arter som är beroende av sådana livsmiljöer. I och med skogstypens höga produktionsförmåga är majoriteten av dessa skogar påverkade av skogsbruk vilket innebär att andelen högbonitetsskogar som har höga naturvärden är ytterst få vilket stärker bevarandevärdet.

I de norra delarna av området är trädskiktet något mer varierat och flerskiktat med ett större inslag av spärrgreniga tallar. Ett stort antal individer är senvuxna med grov bark och grova grenar i de lägre grenvarven. På en del av träden finner man taltickan som enbart förekommer på äldre tall. Över hela området förekommer den lilla skogsorkidén knärot talrikt. Tidigare uppskattningar visar på närmare 7000 plantor inom området.

Figur 3. Orkidéen knärot förekommer talrikt i reservatsområdet. Den trivs väl i de utbredda och något fuktigare mossmarkerna.

Tabell 1. Naturvårdsintressanta arter som har påträffats i naturreservat Färnebo-Näs. Kategorier för rödlistade arter (SLU Artdatabanken 2025): VU – Sårbar; NT – Nära hotad. EU: art utpekad i EU:s fågeldirektiv bilaga 1§: fridlyst art. S: signalart enligt Skogsstyrelsen (2023). ma: mindre allmän-sällsynt art.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Kategori
FÅGLAR		
<i>Dryocopus martius</i>	spillkråka	ma
KÄRLVÄXTER		
<i>Goodyera repens</i>	knärot	VU, S
<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	gullpudra	NT
<i>Pyrola chlorantha</i>	grönpyrola	S
MOSSOR		
<i>Sphagnum wulfianum</i>	bollvitmossa	S
<i>Crossocalyx hellerianus</i>	vedtrappmossa	NT
<i>Nowellia curvifolia</i>	långfliksmossa	ma
LAVAR		
<i>Lecanactis abietina</i>	gammelgranslav	ma
SVAMPAR		
<i>Fuscoporia vitivola</i>	vedticka	S
<i>Perenniporia subacida</i>	gräddticka	VU
<i>Phellinidium ferrugineofusum</i>	ullticka	NT
<i>Porodaedalea chrysoloma</i>	granticka	ma
<i>Meruliopsis taxicola</i>	blodticka	S
<i>Porodaedalea pini</i>	tallticka	NT
<i>Hermanssonia centrifuga</i>	rynkskinn	NT
<i>Hydnellum ferrugineum</i>	dropptaggsvamp	S

Kulturarhistoriska bevarandevärden

Inga fornlämningar finns registrerade i området. I den norra delen finns en gammal tomt som numera bara utgörs av en husgrund och jordkällare. Tomten var bebodd till åtminstone början av 1900-talet.

De norra delarna av reservatsområdet är även utpekade i Länsstyrelsens program från 1991 för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Området omfattar det öppna odlingslandskapet utmed Lasjön, Bjurforsån och Murån. Den öppna dalen kantas av kuperade skogspartier. Området utmärker sig framför allt genom de många fynd från äldre stenåldern (ca 7000–3000 f.kr) av stenyxor, vilket tyder på ett flertal

bosättningar i området. Inga stenåldersfynd är dock gjorda inom själva reservatsområdet.

Intressen för friluftsliv

Besöksfrekvensen i området torde vara ganska låg men närheten till bilvägar och samhället Västerfärnebo ger detta område potential att utgöra en viktig plats för rekreation och friluftsliv. Större delen av området utgörs av påfallande flacka och blockfattiga marker vilket inbjuder till avkopplande skogspromenader eller bär- och svamplockning.

Figur 4. För den svampintresserade finns möjligheter till god skörd. På bilden kantarell, *Cantharellus cibarius*.

PLANDEL

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

För karta över skötselområden, se bilaga 4.1.

Skötselområde 1: Gammal barrskog, 39 ha

Beskrivning

Skötselområdet utgör större delen av naturreservatet och består av gammal barrblandskog med inslag av enstaka lövträd i form av vårtbjörk och asp. Trädsiktet är i de södra delarna är tämligen enskiktat och slutet men har under de senaste åren börjat ändra karaktär med mindre luckbildningar och flerskiktning efter angrepp av granbarkborre. I de södra delarna är marken övervägande flack och blockfattig, medan den norra delen är mer småkuperad med inslag av block i markytan. Här är även diameterspridningen större, med luckigare partier och förekomst av äldre, spärrgreniga tallar. Detta indikerar att området historiskt haft ett mer ljusöppet bestånd. Markerna är huvudsakligen friska med typisk vegetation av blåbärsris eller vanliga markmossor men bryts i söder av vidsträckta fuktiga ytor med vitmossor. Stråk med något rikare skogsflora, där olika lågörter dominerar, förekommer här och var. Bland kärlväxterna kan arter som majbräken, harsyra, ekorrbär och skogstjärna nämnas. I de norra delarna finns några mindre fuktstråk och även ett litet skogskärr.

Påverkansgraden från skogsbruk har under de senaste decennierna varit låg. Detta återspeglas i att naturliga processer som självgallring, insektsangrepp och stormfällningar styrt utvecklingen av skogen under de senaste decennierna. Förekomsten av stående död ved är riklig och bitvis är även mängden liggande död ved betydande. Miljön skapar goda förutsättningar för arter som är beroende av stora mängder död ved och stabila förhållanden samt skoglig kontinuitet. I området är ett antal ovanliga och rödlistade arter funna, bland annat vedtrappmossa, långflikmossa och ullticka vilka alla är beroende av död ved i olika nedbrytningsstadier.

Figur 5. Norra delen av skötselområdet är mer varierad med ett luckigare trädskikt och träd i flera generationer.

Figur 6. De södra delarna har under lång tid haft ett slutet trädskikt som under de senaste åren blivit något mer varierat efter angrepp från barkborre som tagit död på en del gamla granar.

Bevarandemål

Barrblandskog med varierad åldersstruktur och naturlig artsammansättning. Trädskiktet är naturligt föryngrat och flerskiktat. Det finns gott om gamla träd, samt död barrved i olika nedbrytningsstadier. Naturliga störningar och successioner såsom självgallring, insektsangrepp och liknande, styr utvecklingen av beståndets struktur. I de norra delarna finns även luckigare ljusöppnare partier dominerade av tall. Arter knutna till barrnaturskog, gamla träd och/eller död barrved, såsom ullticka, tallticka och vedtrappmossa förekommer.

Skötselåtgärder

- Området lämnas i huvudsak för fri utveckling.
- Enstaka gamla tallar som riskerar att konkurreras ut av inväxande träd friställs. Åtgärder genomförs framför allt på tallar som står i de norra delarna av skötselområdet. Vid åtgärder på grövre träd är ringbarkning att föredra framför fällning. Om träd fälls ska alla träd lämnas kvar på plats. Inga åtgärder sker på gamla träd eller träd med naturvärden.
- Vid behov kan röjning eller ringbarkning av yngre gran genomföras för att gynna tall och tallföryngring. Röjda träd kan lämnas i området. Åtgärden genomförs huvudsakligen i skötselområdets norra delar.
- Vid behov kan markavvattnande diken åtgärdas enligt vad som beskrivs under rubriken *Diken* längre ner i dokumentet.

Skötselområde 2: Medelålders granskog, 1,5 ha

Beskrivning

Medelålders granskog med inslag av björk och tall. Trädskiktet har sedan länge slutit sig, men mindre naturliga luckor förekommer. Enstaka gamla tallar står insprängt i området. Självgallring av trädskiktet har pågått under en längre tid och området är rikt på klen död ved. Markskiktet är relativt magert i och med det slutna trädskiktet och domineras av vanliga skogsmossor som vägg- och husmossa i friskare partier, medan vit- och björnmossor dominerar fuktigare delar. Fältskiktet består av blåbär- och lingonris men saknas helt i slutnare partier. Enstaka mindre diken genomkorsas området och i anslutning till dessa finns fuktstråk med lågörtsvegetation. Här förekommer bland annat den något ovanligare kärlväxten gullpudra.

Figur 7. Område med yngre tät barrskog.

Bevarandemål

Granskog med varierad åldersstruktur och inslag av andra naturligt förekommande trädslag. På sikt har området ett stort inslag av gamla träd. Naturliga störningar och successioner såsom självgallring, insektsangrepp och liknande, styr utvecklingen av beståndets struktur. Död ved förekommer rikligt i olika nedbrytningsstadier. Arter knutna till barrnaturskog, gamla träd och/eller död barrved förekommer. På lång sikt övergår skötselområdet i angränsande skötselområde 1.

Skötselåtgärder

- Gamla överståndare av tall som riskerar att konkurreras ut av inväxande träd friställs. Vid åtgärder på grövre träd ska ringbarkning prioriteras framför fällning. Om träd fälls ska samtliga träd lämnas kvar på platsen.
- Kring enstaka medelålders björk och tall kan friställning och variationsskapande åtgärder genomföras för att gynna nämnda trädslag. Variationsskapande åtgärder kan ske genom till exempel; fällning av enstaka träd, barkfläkning, ringbarkning, randbarkning, skapande av håligheter eller avsågning av grenar. Åtgärderna kan med fördel spridas ut över flera år. Åtgärder görs förslagsvis i de delar av

skötselområdet som är något öppnare. Tätare grandominerade delar bör lämnas orörda.

- Vid behov kan markavvattnande diken åtgärdas enligt vad som beskrivs under rubriken *Diken* längre ner i dokumentet.

Skötselområde 3: Medelålders björkskog, 1,5 ha

Beskrivning

Medelålders björkskog med inblandning av flerskiktad gran och enstaka tallar. Därutöver förekommer enstaka gamla tallar spritt i området. Trädskiktet har sedan länge slutit sig och är opåverkat av skogsbruksåtgärder såsom gallring eller röjning. Självgallring av trädskiktet har pågått under en längre tid och området är rikt på klen död ved, framför allt från björk. Markskiktet är relativt klen till följd av det slutna trädskiktet och domineras antingen av mossor eller endast bar jord. Hydrologin är påverkad av dikning.

Figur 8. Björkdominerad ungskog.

Bevarandemål

Sluten flerskiktad blandsumpskog med en varierad åldersstruktur och naturlig artsammansättning. Området har en opåverkad hydrologi med stabilt mikroklimat och hög luftfuktighet. Naturliga störningar och successioner såsom självgallring, insektsangrepp och liknande, styr utvecklingen av

beståndens struktur. Död ved förekommer rikligt i olika nedbrytningsstadier. Typiska arter av mossor och kärlväxter förekommer.

Skötselåtgärder

- Gamla tallar som riskerar att konkurreras ut av inväxande träd friställs. Vid åtgärder på grövre träd ska ringbarkning prioriteras framför fällning. Om träd fälls ska samtliga träd lämnas kvar på platsen.
- I delar av området genomförs röjning av gran för att förlänga livslängden på björken och på längre sikt upprätthålla en trädslagsfördelning med både löv- och barrträd. Åtgärden ska inte omfatta hela skötselområdet och i de delar som åtgärdas lämnas även en del granar kvar. Enstaka grövre granar kan även ringbarkas.
- Vid behov kan markavvattande diken åtgärdas enligt vad som beskrivs under rubriken *Diken* längre ner i dokumentet.

Diken

Beskrivning

Inom området förekommer ett antal längre diken, huvudsakligen i den södra delen. Många är igenväxta och bedöms inte ha någon större markavvattande effekt. För den norra fastigheten Färnebo-Muren 5:1 finns ingen B-föreskrift som ger möjlighet att återställa hydrologiska förhållanden och därmed åtgärda eventuellt markavvattande diken.

På den södra fastigheten Färnebo-Ösby S:5 finns däremot en B-föreskrift som ger Länsstyrelsen rätt att återställa hydrologiska förhållanden. Här finns några dikesavsnitt som skulle kunna vara aktuella att åtgärda. Längs den östra reservatgränsen och längst i sydost finns två mindre dikesavsnitt som omfattas av undantag från reservatsföreskrifterna och får underhållas av markägaren, (se föreskriftskarta bilaga 2). Dessa får därmed inte beröras av eventuella skötselåtgärder.

Bevarandemål

Dikenas markavvattande effekt ska upphöra.

Skötselåtgärder

- Om diken som har en markavvattande effekt identifieras på den södra fastigheten Färnebo-Ösby S:5 ska dessa åtgärdas så att större delen av den avvattande effekten upphör. Diken i skötselområde tre prioriteras. Åtgärden kan göras med olika metoder som till exempel pluggning eller igenläggning av längre partier av diket.

- Innan åtgärder genomförs måste påverkan på angränsande mark grundligt utredas så att inte åtgärderna innebär påverkan på mark utanför naturreservatet.

Friluftsliv

Bevarandemål

Reservatet är tydligt utmärkt i terrängen. Om möjligt finns en uppmärkt parkering i anslutning till naturreservat samt markering fram till reservatsområdet. Informationstavlor finns på lämpliga platser och informerar besökare om gällande föreskrifter samt om naturreservatets naturvärden. Vid behov kan en enklare led och rastplats anläggas i området.

Skötselåtgärder

- Naturreservatets gräns markeras i terrängen.
- Om möjligt anläggs en mindre parkeringsplats med informationstavla i anslutning till naturreservatet. Parkeringens placering utreds vidare framöver med berörda markägare och intressenter.
- Om en parkeringsplats anläggs markeras även vägen in till naturreservatet på lämpliga ställen.
- Vid behov kan kompletterande informationstavlor placeras på lämpliga platser inom naturreservatet. Se skötselplanekarta för förslag på placering.
- Om området blir välbesökt kan vid behov en enklare vandringsled eller rastplats anläggas inom området för att kanalisera besökare.

Invasiva främmande arter

Arter som är utanför sitt ursprungliga utbredningsområde, som sprider sig av egen kraft och som hotar att skada ekosystemet ses ofta som invasiva främmande arter. Dyliga arter ska bekämpas på lämpligt sätt inom samtliga skötselområden.

Granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare

Om det uppstår granbarkborreangrepp som bedöms kunna hota reservatets kontinuitetsberoende naturvärden, får åtgärder vidtas för att minska granbarkborrepopulationen. Förvaltaren gör bedömningen.

Granbarkborrepopulationens storlek i området, tillgången på lämpliga yngelsubstrat, situationen i det omgivande landskapet m.m. är viktiga faktorer att beakta. Åtgärder som kan övervägas är exempelvis barkning eller rotkapning av vindfällda träd, eller fällande av döda eller döende granar som nyttjas som yngelsubstrat av granbarkborre.

För att åtgärder på stående granar ska övervägas, ska minst 10 träd i en enskild trädgrupp konstateras ha angripits i samband med senaste svärmningen. Alternativt måste ett flertal grupper av angripna träd, där vardera gruppen bör innehålla minst 5 träd som angripits i svärmningen, ha identifierats. Fällda träd ska oskadliggöras som yngelplats innan skadegöraren hunnit lämna trädet. Fällda träd lämnas inom naturreservatet.

Hotas områdets prioriterade bevarandevärden av annan allvarlig skadegörare, kan liknande åtgärder som ovan övervägas.

Uppföljning och tillsyn

Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att dokumentera utförda skötselåtgärder, samt att bedöma om dessa leder till att bevarandemålen uppfylls.

Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs regelbundet. Uppföljning av bevarandemålen ska ske genom standardiserade inventeringar.

Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för att tillsyn sker inom området.

Kostnader och finansiering

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Enligt ovanstående stycken.

Tabell 2. Intervall för genomförande och prioriteringsgrad för åtgärder.

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prio
Gränsmarkering	Snarast		1
Parkeringsplats	Om möjligt	Utanför reservatsområdet	1
Uppmärkt stig till naturreservat	Om möjligt	Utanför reservatsområdet	1
Informationstavlor	Snarast	Utanför reservatsområdet/ Samtliga	1
Röja och ringbarka gran	Snarast	3	2
Friställning av gamla tallar	Snarast	Samtliga	2
Variationsskapande åtgärder	Snarast	2	3
Utred behovet av igenläggning av diken	Snarast	Samtliga	3
Tallgynnande skötselåtgärder	Vid behov	1	3
Eventuell vandringsled/rastplats	Vid behov	Samtliga	3
Uppföljning av utförda skötselåtgärder	Efter åtgärd	Samtliga	2
Uppföljning av bevarandemål	Minst vart 12:e år	Samtliga	3

Referenser

Länsstyrelsen i Västmanlands län 2019. *Handlingsplan för grön infrastruktur i Västmanlands län*. Rapport 2019:10, Dnr: 500-6586-2019. Avdelningen för naturvård.

Länsstyrelsen i Västmanlands län & Skogsstyrelsen 2006. *Strategi för formellt skydd av skog i Västmanlands län*. Beslut 2006-04-24, dnr 511-2798-04.

Nitare J. (2019). *Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning*. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Rikets allmänna kartverk 1859. Generalstabskartan. Beteckning Sala, 83-1.

Rikets allmänna kartverk 1905-1911. Häradsekonomiska kartan. Beteckning Svedbo, 83-1.

Rikets allmänna kartverk 1965. Ekonomiska kartan. Beteckning Muren, 12G0f65.

Skogsstyrelsen. 2023. Roberge, Jean Michel. Skogsstyrelsens signalarter – en komplett förteckning

SLU Artdatabanken (2026) Rödlistade arter i Sverige 2025.

Övriga källor

Pettersson T. 2018. Inventeringsrapport. Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Riksantikvarieämbetet. Fornsök, <https://app.raa.se/open/fornsok/>.

SLU Artdatabanken. Artfakta, <https://artfakta.se/artbestamning/>.

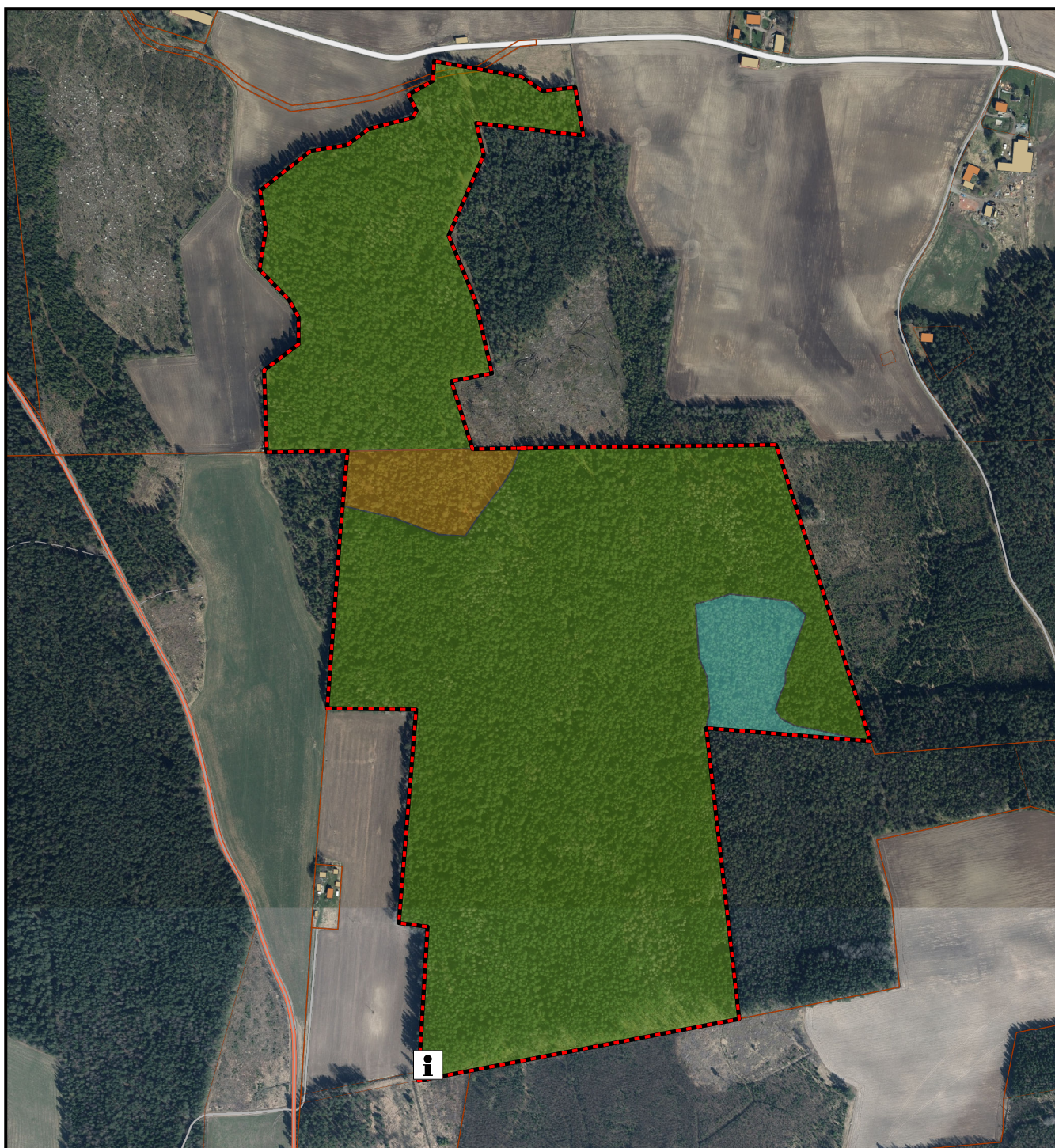
SLU Artdatabanken. Artportalen, <https://www.artportalen.se/>.

Sveriges Geologiska Undersökning. Berggrunds- och jordartskartor.

Geologiska data, <https://www.sgu.se/produkter-och-tjanster/geologiska-data/>.

Bilaga

4.1 Skötselplanekarta

Teckenförklaring

- Förslag på placering av informationstavla
- Yttergräns för naturreservatet
- Skötselområde 1: Gammal barrskog
- Skötselområde 2: Medelålders granskog
- Skötselområde 3: Medelålders björkskog

0 175 350 Meter

Du kan överklaga beslutet hos regeringen

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar du beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Västmanlands län antingen via e-post; vastmanland@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Västmanlands län, 721 86 Västerås.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Du anses ha fått del av beslutet den dag det kungörs i ortstidning. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 25 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post vastmanland@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-224 90 00. Ange ärendets diarienummer.